

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ШОВКУН Віталій Віталійович

УДК 378.147:37:004

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У КВАЗІПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Херсон – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Херсонському державному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
**СПИВАКОВСЬКИЙ Олександр
Володимирович**,
народний депутат України,
перший заступник голови Комітету з питань науки
і освіти Верховної ради України

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КОЛГАТІН Олександр Геннадійович
Харківській національний педагогічний
університет ім. Г. С. Сковороди,
декан фізико-математичного факультету,

кандидат педагогічних наук, доцент
ОСАДЧА Катерина Петрівна
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
доцент кафедри інформатики і кібернетики

Захист відбудеться “26” грудня 2016 р. об “11⁰⁰” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 67.051.02 у Херсонському державному університеті за адресою: 73000, м. Херсон, вул. Університетська, 27; ауд. 256.

З дисертацією можна ознайомитись на офіційному сайті Херсонського державного університету та у науковій бібліотеці за адресою: 73013, м. Херсон, вул. Університетська, 27.

Автореферат розісланий “26” листопада 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.В. Денисенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Важливість розвитку і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в усі сфери життя суспільства, зокрема систему освіти, обумовлена економічними й соціокультурними змінами та визнається всіма європейськими державами, що підтверджується такими міжнародними документами як Стратегія розвитку країн Європейського союзу «ЄС 2020», Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства, а також нормативною базою розвитку ІКТ в Україні.

У сучасному інформаційному суспільстві пред'являються нові вимоги до вчителів інформатики, такі як: постійне опанування нових ІКТ технологій та відстеження тенденцій їх розвитку, підвищення ефективності використання ІКТ у навчальному процесі, своєчасне оновлення змісту освіти, створення, підтримка та удосконалення інформаційно-освітнього середовища (ІОС) навчального закладу або його окремих елементів. Серед сучасних тенденцій, що суттєво впливають на освіту, необхідно підкреслити активний розвиток мобільних технологій, створення відкритого електронного контенту, появу освітніх віртуальних та ігрових технологій, використання соціальних мереж для навчання та ін.

Важливість професійної підготовки вчителів інформатики обумовлена особливою роллю відповідного шкільного курсу, який є базовим для предметного застосування ІКТ і відіграє виключну роль у формуванні однієї із ключових компетентностей сучасного школяра – інформаційної. На сьогодні шкільний курс інформатики постійно оновлюється, має різні варіанти викладання, уперше з 2013-2014 навчального року інформатика вивчається як обов'язковий предмет за новою програмою в усіх школах, починаючи з 2 та 5 класів. Забезпечення високого рівня підготовки школярів у галузі ІКТ та розвиток ІОС навчального закладу вимагає внесення відповідних змін у систему підготовки вчителя інформатики з метою формування необхідних професійних компетентностей. Таким чином, на сучасному етапі виникла необхідність у якісно новій підготовці педагога, яка дозволяє поєднувати фундаментальність професійних базових знань із інноваційністю мислення й практико-орієнтованим, дослідницьким підходом для вирішення конкретних освітніх проблем. Одним із шляхів досягнення вищезазначеного результату є розширення завдань квазіпрофесійної діяльності в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики.

Дослідження вимагає розробки структури професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики, що забезпечить успішну професійну діяльність в умовах швидких змін усіх складових методичної системи навчання інформатики у школі: визначення цілей, змісту навчання, навичок, необхідних майбутньому вчителю у галузі ІКТ, а також добір програмного забезпечення, реорганізацію й розробку ІОС навчального закладу. Сучасному вчителю інформатики необхідно самостійно освоювати та визначати ситуації доцільного використання цифрових технологій для розв'язання педагогічних завдань. Необхідно, щоб у процесі навчання майбутнього вчителя відбувалося його становлення як особистості, професіонала, готового до змін, ролі педагога і методів навчання. Питанням дослідження структури професійної компетентності вчителя інформатики займалися Т. Добудько, М. Жалдак, О. Ігнатенко, Н. Морзе, Я. Сікора, О. Спирін та інші, проте

не достатньо було досліджено формування професійних компетентностей майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: психологічні теорії і моделі ментальної репрезентації (Дж. Андерсон, Л. Ітельсон, Р. Солсо, І. Хофман), теорії і моделі опису предметної галузі (Я. Дітріха, В. Лазарева), теорії змісту навчання (А. Алексюк, С. Гончаренко, О. Коваленко, В. Краєвський, В. Ледньов, І. Лернер, В. Лозова, М. Скаткін та ін.), теорії дидактичного узагальнення (Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Н. Менчинська, С. Рубінштейн, Д. Ельконін, Н. Талізін та ін.), педагогіка вищої школи (С. Архангельський, А. Ашеров, В. Беспалько, І. Булах, В. Загвязинський, Е. Зеєр, О. Коваленко, З. Курлянд, Н. Ничкало, В. Ягупов та ін.) та інші.

Психологічні підходи, реалізовані у роботах І. Павлова, О. Леонтьєва, О. Подд'якова, Д. Берлайн, О. Савенкова та ін., методологічні підходи Ю. Сурміна, Д. Пойя, А. Пуанкаре та інших, створюють фундамент для побудови моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Вивчали зарубіжний досвід інформатизації освіти М. Лещенко та О. Овчарук. Дидактичні й психологічні аспекти застосування сучасних інформаційних технологій навчання знайшли відображення в роботах В. Беспалька, В. Зінченка, В. Ледньова, В. Ляудіса, Ю. Машбиця, В. Паламарчук, Л. Прокопенка, В. Рубцова та ін. Питання інформатизації освіти ґрунтовно розглядаються у роботах українських і зарубіжних учених Н. Балик, В. Бикова, Л. Білоусової, Ю. Горошка, А. Гуржія, М. Жалдака, Н. Кузьміної, В. Кухаренка, С. Литвинова, М. Львова, А. Манак, О. Олійника, Л. Петухової, Є. Полат, С. Ракова, Ю. Рамського, З. Сайдаметової, С. Семерікова, В. Солдаткіна, О. Співаковського, Ю. Триуса, Г. Цибко та інших дослідників. Проблему підготовки вчителів інформатики досліджували О. Барна, Л. Брескіна, Т. Добудько, В. Єфименко, М. Золочевська, А. Кириллов, О. Колгатін, К. Колос, О. Кузьмінська, Н. Морзе, О. Олексюк, В. Осадчий, К. Осадча, С. Прийма, М. Рафальська, С. Семеріков, О. Спінрін, Т. Тихонова, В. Шакодзько, О. Яковлева.

Нормативну базу розвитку ІКТ в Україні визначено в законах «Про освіту», «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про Національну програму інформатизації», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Програмі інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл, Державній цільовій програмі «Сто відсотків», у наказах Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», МОН України «Про затвердження положення про електронні освітні ресурси», «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015 р.) та ін.

Актуальність дослідження визначається через потреби в інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій, упровадженні особистісно-зорієнтованого та компетентнісного підходів до навчання, інноваційних освітніх практик, що вимагає

формування відповідних компетентностей у майбутніх учителів інформатики, процесом інформатизації освіти як об'єктивним складником розвитку інформаційного суспільства та необхідністю забезпечення рівного та повсюдного доступу учнів і студентів до різноманітних навчально-інформаційних ресурсів.

Формування професійних компетентностей майбутніх учителів інформатики не можливо без моделювання реальних ситуацій його майбутньої професійної діяльності. Отже, у дійсності існують основні протиріччя, що полягають: у невідповідності рівня професійно-педагогічної підготовленості сучасного вчителя інформатики та його готовності до модернізації і побудови ІОС навчального закладу; та розвитку особистісного професійного потенціалу вчителя та вимог, які пред'являються до нього в професійній діяльності.

Актуальність і практичне значення очікуваних результатів розв'язання даної проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям входить до науково-дослідної теми Херсонського державного університету «Розроблення системи управління якістю електронних освітніх ресурсів вищих навчальних закладів» (ДР № 0115U001128), наказ МОН України 1243 від 31.10.14 р. Робота виконувалась у Херсонському державному університеті згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи (НДР) НАПН України й координаційним планом НДР Міністерства освіти і науки України з проблем вищої школи, затверджена Вченою радою Херсонського державного університету (протокол № 7 від 24.02.2014 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 30.09.2014 р.).

Мета: теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Завдання дослідження:

– проаналізувати нормативно-правові документи, психолого-педагогічну, науково-методичну і навчальну літературу з проблеми підготовки майбутніх учителів інформатики, дослідити спектр професійних завдань сучасного вчителя інформатики, уточнити сутність поняття «професійна компетентність майбутнього вчителя інформатики», «квазіпрофесійна діяльність майбутнього вчителя інформатики»; на основі аналізу педагогічних теорій і практики обґрунтувати роль і місце квазіпрофесійної діяльності в системі підготовки майбутніх учителів інформатики;

– теоретично обґрунтувати і розробити модель професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності, визначити критерії та рівні сформованості їх професійної компетентності;

– розробити зміст, форми і методи формування професійної компетентності та експериментально перевірити ефективність моделі професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження: зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики в квазіпрофесійній діяльності буде здійснюватися більш ефективно за умов:

- створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу як провідної умови ефективної квазіпрофесійної діяльності майбутніх учителів інформатики;

- врахування особистісних запитів студентів, орієнтованих на можливості побудови власної траєкторії квазіпрофесійної діяльності;

- ефективне поєднання традиційних та інноваційних методів навчання;

- сформованість умотивованого бажання здобуття якісної професійної підготовки та психолого-педагогічної готовності майбутніх учителів інформатики працювати в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу;

- системної педагогічної діагностики процесу формування досліджуваного феномена.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань і досягнення запланованої мети використовувався комплекс методів дослідження:

а) *загальнонаукові*: аналіз і синтез, індукція і дедукція (1.1-1.3, 2.1, 2.2, висновки), історичний і логічний (1.1, 1.3, 2.1, 2.3), абстрагування (2.1), моделювання (2.2);

б) *теоретичні*: аналіз психолого-педагогічної й науково-методичної літератури з проблеми дослідження з метою визначення стану існуючої системи підготовки вчителів інформатики та методичної системи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики (1.1-1.3), узагальнення кращого педагогічного досвіду (1.2);

в) *емпіричні*: педагогічне спостереження за процесом навчання майбутніх учителів інформатики та їх діяльністю (соціологічне опитування, анкетування студентів й учителів, індивідуальні й групові бесіди, аналіз проходження студентами виробничої практики, аналіз роботи вчителів, тестування), що дало змогу виявити наявні рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів інформатики та шляхи їх розвитку й удосконалення (2.1-2.3, 3.1); бесіди з викладачами дисциплін інформатичного циклу, ретроспективний аналіз власного досвіду дозволили розробити авторський навчальний курс «Вибрані питання методики інформатики» (2.3); педагогічний експеримент у його конкретних етапах, котрі використовувались для перевірки ефективності розробленої методичної системи (3.1, 3.2);

г) *статистичні*: кількісний і якісний аналіз даних; статистичне опрацювання результатів, на основі якого було підтверджено гіпотезу дослідження, педагогічну ефективність розробленої моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики (3.2).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

уперше обґрунтовано й розроблено зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності; розкрито сутність і зміст організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності (створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу як провідної умови ефективної квазіпрофесійної діяльності; врахування особистісних запитів студентів, орієнтованих на можливості побудови власної траєкторії квазіпрофесійної діяльності; ефективне поєднання традиційних та інноваційних методів навчання; сформованість позитивної мотивації якісної професійної підготовки; системної педагогічної діагностики процесу формування професійної компетентності);

уточнено поняття квазіпрофесійна діяльність майбутнього вчителя інформатики, що визначається як форма навчання, що моделює професійну діяльність, у якій студенти виходять за межі опрацювання вузької теми заняття шляхом включення в моделювання реальних ситуацій, вирішують завдання та питання професійної взаємодії;

розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх вчителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності;

подальшого розвитку набули теорія і методика формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Практичне значення дослідження полягає у створенні, обґрунтуванні та впровадженні окремих компонентів методичної системи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності (зокрема розроблено навчально-методичний комплекс до дисципліни спецкурсу «Вибрані питання методики інформатики»; «Технологічна картка практиканта», навчально-методичні посібники «Основи мови HTML розмітки гіпертексту» та «Основи алгоритмізації й програмування на мові C++», інструкції для вчителів інформатики й учнів щодо роботи з окремими компонентами ІОС). Обґрунтовано структуру інформаційно-освітнього середовища навчального закладу, сформульовано рекомендації з розробки та впровадження його елементів у процес навчання інформатики й підготовки учнів до олімпіад і конкурсів на прикладі Херсонського фізико-технічного ліцею Херсонської міської ради при Херсонському національному технічному університеті та Дніпропетровському національному університеті (ФТЛ).

Результати дослідження й розроблені матеріали можуть бути використані викладачами, аспірантами, магістрантами, студентами вищих навчальних закладів та учителями інформатики безпосередньо в процесі їх підготовки та перепідготовки.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Херсонського державного університету (довідка № 01-28/635 від 07.04.2016 р.), Херсонського фізико-технічного ліцею Херсонської міської ради при Херсонському національному технічному університеті та Дніпропетровському національному університеті (довідка № 198/1 від 30.05.2016 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського (довідка № 1157/01 від 15.06.2016 р.), Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 114/07

від 21.06.2016 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 01-28/1602 від 29.08.2016 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом їхнього обговорення на засіданнях кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту Херсонського державного університету і наукових конференціях різних рівнів: *міжнародних* «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті» (Ужгород, 2015 р.), «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 2015 р.), «Сучасні проблеми та шляхи їх вирішення в науці, транспорті, виробництві та освіті '2016» (Іваново, 2016), «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці»-2016, (м. Черкаси, 2016); *Всеукраїнської XXIII науково-практичної інтернет-конференції* «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав-Хмельницький, 2016 р.); *обласних науково-методичних семінарах* учителів інформатики (Херсон, 2014, 2015, 2016).

Публікації. Основні теоретичні положення й результати дисертаційного дослідження опубліковано у 14 одноосібних праць автора, у тому числі: 6 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у міжнародному фаховому виданні, 4 тез – у збірниках матеріалів конференцій, 1 стаття – в інших наукових виданнях. Праці апробаційного характеру представлені 2 навчально-методичними посібниками.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (271 найменування) та 7 додатків на 36 сторінках, 30 рисунків на 6 сторінках, 14 таблиць на 12 сторінках. Загальний обсяг дисертації 239 сторінок, з них основного тексту – 172.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, подано зв'язок з науковими програмами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження, охарактеризовано методи; розкрито наукову новизну одержаних результатів, їхнє теоретичне та практичне значення; наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікацій, структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності**» здійснено аналіз нормативно-правових документів, психолого-педагогічної, науково-методичної та навчальної літератури з проблеми підготовки майбутніх учителів інформатики та стан її реалізації у вищих навчальних закладах, який дозволив визначити, що сучасний учитель інформатики повинен враховувати стрімкий розвиток технологій, нові відкриття, виникнення нових методів навчання, відповідно до них постійно оновлювати свої знання, удосконалювати навички й уміння, щоб мати можливість передати їх своїм учням.

Інертність традиційної системи освіти та швидка зміна соціокультурного й економічного просторів суспільства під впливом стрімкого розвитку технологій вступають у протиріччя, що у свою чергу актуалізує питання підготовки активного,

самостійного, відповідального вчителя інформатики, здатного відігравати роль новатора, посередника між світом нових можливостей (методик, Інтернет-технологій тощо) та педагогічним осередком.

У результаті дослідження встановлено, що ІОС загальноосвітнього навчального закладу забезпечує виконання таких складових професійної діяльності сучасного вчителя інформатики це: підготовка до занять, самоосвіта, узагальнення професійного досвіду, організація навчання, спілкування з батьками.

Основні цілі створення інформаційно-освітнього середовища пов'язані з наданням принципово нових можливостей для пізнавальної творчої діяльності людини. Це може бути досягнуто завдяки сучасному інформаційному і технічному оснащенню основних видів діяльності в освіті: навчальній, педагогічній, науково-дослідницькій, організаційно-управлінській та експертної діяльності в освіті.

До переваг інформаційно-освітнього середовища можна віднести «безпаперовий» варіант школи з широкими функціональними можливостями, інтеграцію традиційних та дистанційних форм навчання, мобільність, формування компетентностей ХХІ століття, до яких відносять інтуїтивне освоєння інформатики та обчислювальної техніки, електронних пристроїв, мобільних пристроїв.

Одним із найсучасніших методів навчання з активним використанням інформаційних технологій, ефективність якого вже перевірена за кордоном, є змішане навчання. Через нестачу матеріально-технічного забезпечення та труднощі переходу на сучасне навчання, через закоренілість та консервативність традиційного навчання за підручниками, змішане навчання майже зовсім не використовується у середніх та вищих навчальних закладах у нашій країні. Саме створення ІОС навчального закладу формує умови для системного використання нових освітніх технологій, зокрема змішаного навчання, перевернутого класу та інших.

Здійснення квазіпрофесійної діяльності студентами педагогічних спеціальностей у загальноосвітньому навчальному закладі з розвиненим ІОС, безсумнівно, матиме позитивний вплив на формування професійних компетентностей майбутніх учителів інформатики.

Формування професійної компетентності в сучасних умовах модернізації вищої освіти України є стратегічною метою в підготовці майбутніх учителів інформатики. Сучасний педагог, спрямований у майбутнє, передбачає зміни, має внутрішні мотиви до самоосвіти протягом усього життя, має високий рівень професійної підготовки. Учитель має організувати навчальний процес таким чином, щоб учні мали змогу творчо використовувати сучасні технічні засоби та інформаційні технології у своїй навчальній, а згодом і в професійній діяльності, сформувати навички, необхідні для успішного життя в інформаційному суспільстві.

Перед використанням нового цифрового інструменту у навчальному процесі учитель має чітко визначити, яку проблему допоможе вирішити використання означеного інструменту, якої мети, із тих, що ставить перед собою педагог, він зможе легше і швидше досягти завдяки впровадженню або вдосконаленню нового цифрового інструменту. Розвиток потужних мобільних пристроїв пропонує широкий вибір освітніх ресурсів для використання у зручному місці та у зручний час. За компетентного використання ІКТ учителем учні будуть активними

учасниками навчального процесу, тобто відбудеться зміна пріоритету з проходження матеріалу на занятті до його освоєння.

Установлено, що особливого значення для формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики в умовах швидкозмінюваного середовища набуває квазіпрофесійна діяльність, яку ми розуміємо як форму навчання, що моделює професійну діяльність, за якої студенти виходять за межі опрацювання вузької теми заняття шляхом включення в моделювання реальних ситуацій, вирішують професійні завдання та питання професійної взаємодії. Визначено структуру професійної компетентності, яка складається з *мотиваційного* (подолання перешкод, перевага нестандартним рішенням, потреба в ефективності своїх дій, мотиви, потреби майбутнього вчителя, які зумовлюють успішне здійснення ним відповідного напряму професійної діяльності, стійка професійна спрямованість майбутнього вчителя інформатики на професійно-педагогічну діяльність у профільних класах, рівнем прагнень та цілей щодо усвідомлення майбутньої професійної діяльності, яке визначає спрямованість на професійне становлення особистості), *когнітивного* (фахові, психолого-педагогічні, методичні знання), *операційно-діяльнісного* (уміння опрацьовувати різні джерела інформації, використовувати інформаційні технології, характеризується умінням творчо мислити і передбачає наявність аналітичних, прогностичних умінь в засвоєнні та застосування інформації в педагогічній діяльності), *комунікативного* (допомагає знайти спільну мову з учнями, батьками та колегами, характеризується уявою про діяльнісну мету мовлення, усвідомлення комунікативного сенсу спілкування, інтелектуальна готовність до прийняття мотивованого рішення про закінчення висловлювання) та *особистісного* (доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія) компонентів.

На підставі вивчення сучасних досліджень враховано, що формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики у ВНЗ повинно відбуватися на засадах компетентнісного підходу, який є практикоорієнтованим та дозволяє застосовувати набуті знання, уміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем.

У другому розділі **«Моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності»** проведене дослідження дозволило визначити організаційно-педагогічні умови квазіпрофесійної діяльності майбутнього вчителя інформатики, обґрунтувати модель формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності та визначити роль інформаційно-освітнього середовища у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики.

Сформовано організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності, а саме наявність ІОС навчального закладу, врахування особистісних запитів студентів на побудову власної траєкторії квазіпрофесійної діяльності, ефективне поєднання традиційних та інноваційних методів навчання, сформованість умотивованого

бажання здобуття якісної професійної підготовки, системної педагогічної діагностики процесу формування професійної компетентності.

Квазіпрофесійна діяльність сприяє більш ефективному володінню професійними компетентностями, формуванню у майбутніх учителів інформатики професійно-педагогічної спрямованості, а отже, і професійно-педагогічної мотивації, професійно-пізнавальних потреб, інтересу до майбутньої професійної діяльності. Також завдяки квазіпрофесійній діяльності знання студентами засвоюються не абстрактно, а у процесі реально змодельованої ситуації професійного спрямування дає можливість ознайомитися з реальними здобутками педагогів-практиків, набути досвід роботи з ІОС середовищем загальноосвітнього навчального закладу.

Для успішного проходження практики студентами доцільно збільшити практичну складову з інформатики (кількість уроків, яку проводять студенти, урізноманітнення форм взаємодії з учнями, наприклад, проведення майстер-класів на уроках інформатики або в позаурочний час). Ураховуючи зростаючу роль інформаційно-освітнього середовища, доцільно знайомити студентів із його складовими і функціональними можливостями у загальноосвітньому навчальному закладі та залучати їх до розробки, створення навчального контенту, модернізації середовища. Корисним для майбутніх учителів інформатики стане досвід участі в педагогічних нарадах та спілкування з батьками учнів. У свою чергу, набуття досвіду навчання інформатики під час педагогічної практики в загальноосвітньому закладі, у якому створено інформаційно-освітнє середовище, позитивно вплине на формування ключових компетентностей учителя інформатики, адже це слугуватиме яскравим прикладом для наслідування та формування власного бачення системи організації ІОС у подальшій професійній діяльності.

Метою моделювання процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики є розробка такої моделі, яка дозволила б підвищити ефективність даного процесу, співвіднести його з вимогами суспільства. В якості об'єкта моделювання виступає процес формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики.

Розроблено і науково обґрунтовано модель формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності (рис. 1), яка складається із чотирьох блоків: цільового (визначення соціального замовлення, мети та педагогічного завдання моделі), змістовного (компоненти професійної компетентності, види квазіпрофесійної діяльності, зміст професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики, у тому числі зміст курсу «Вибрані питання методики інформатики»), технологічного (містить технологію формування професійної компетентності, зокрема форми (лекції, семінари, лабораторні роботи, змішане навчання, захист проектів, дистанційні курси, квазіпрофесійна діяльність (ігрові форми навчання, виробнича практика)), методи (традиційні та інноваційні) та засоби (у тому числі курс «Вибрані питання методики інформатики», технологічна картка, методичні посібники, комп'ютери, мережа Інтернет, засоби масової комунікації та мультимедійні системи) і діагностично-результативного (критерії й показники визначення рівня сформованості професійної компетентності у квазіпрофесійній діяльності та результат).

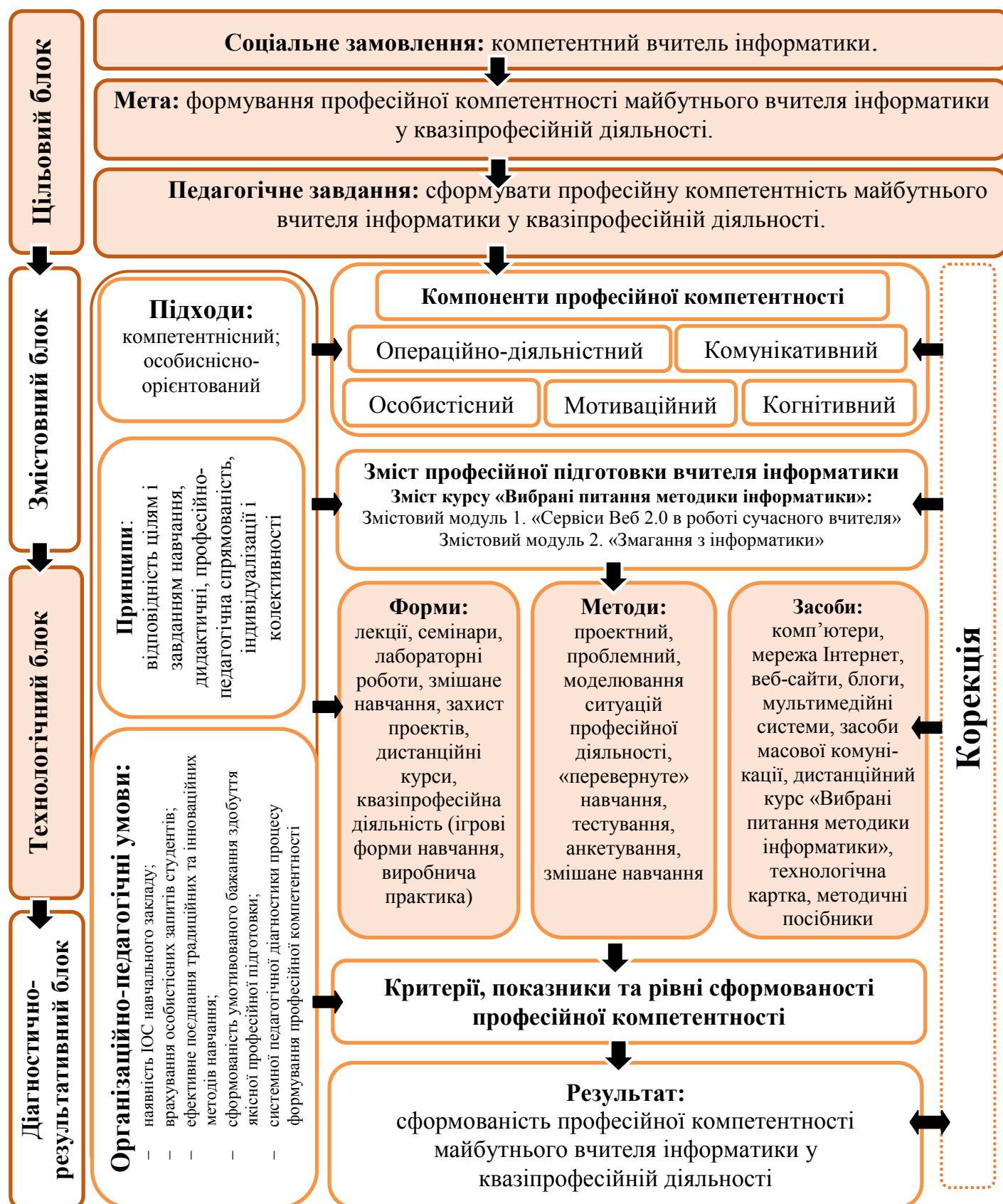

Рис. 1 Модель формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності

Цільовий блок моделі формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики складає соціальне замовлення суспільства, яке обумовлено потребою у високопрофесійних учителях інформатики, визначає мету, а саме формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики та завдання процесу формування досліджуваного феномену.

Оскільки формування професійної компетентності є складний і багатогранний процес, у межах нашого дослідження ми обмежилися формуванням професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. Виходячи з мети, поставили перед собою завдання безпосереднього формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Наступний блок моделі – змістовний, до якого входять компоненти професійної компетентності, зміст професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики, зокрема курсу «Вибрані питання методики інформатики» та завдань педагогічної практики.

Окремий блок моделі, який впливає на інші, складають принципи, що спираються на процес формування професійної компетентності, підходи (компетентнісний та особистісно-орієнтований) та організаційно-педагогічні умови.

Нами виділено такі принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики: відповідність цілям і завданням навчання, дидактичні принципи (науковості, систематичності і послідовності навчання, доступності, зв'язку навчання з життям, свідомості й активності учнів у навчанні, наочності у навчанні, міцності засвоєння знань, умінь та навичок, індивідуального підходу до учнів, емоційності навчання), принципи професійно-педагогічної спрямованості (інтерес до діяльності учителя, емоційне ставлення до неї), принцип індивідуалізації і колективності (під час організації колективної роботи можна знайти час для занять з сильнішими і слабшими учнями).

Окрім загальнопедагогічних компетентностей, сучасний учитель інформатики має володіти такими компетентностями:

1. Підбір та запуск в експлуатацію комп'ютерної техніки, мультимедійного обладнання (проектори, мультимедійні дошки тощо).

2. Добір та впровадження в навчальний процес сучасного програмного забезпечення і середовищ навчання (офісних пакетів, середовищ розробки програмного забезпечення)

3. Розуміння та розробка інформаційних систем для забезпечення більш ефективного навчального процесу.

Реалізація процесу формування професійної компетентності забезпечується складовими технологічного блоку:

– формами: традиційними для навчального процесу підготовки вчителів у ВНЗ, такими як лекції, семінари, практичні, лабораторні роботи, самостійна робота студентів, у тому числі педагогічною практикою, а також веб-орієнтованими, зокрема, дистанційне та змішане навчання, причому під час квазіпрофесійної діяльності у вищому навчальному закладі використовують ігрові форми навчання,

спрямовані на імітацію професійної діяльності та безпосереднє проходження виробничої (педагогічної) практики;

– методами: у рамках нашого дослідження на особливу увагу заслуговують проектний, проблемний, моделювання ситуацій професійної діяльності, «перевернуте» навчання, тестування, анкетування та змішане навчання;

– засобами: загальними (комп'ютери, мережа Інтернет, веб-сайти, блоги, мультимедійні системи, засоби масової комунікації) та спеціальними (курс «Вибрані питання методики інформатики», реалізований на платформі управління навчальним контентом Moodle, технологічна картка практиканта, методичні посібники та інструкції для вчителів інформатики та учнів із роботи з ІОС навчального закладу).

Діагностично-результативний блок містить критерії та показники визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики, який дозволяє визначити досягнення результату (сформованість професійної компетентності) та відкоригувати складові моделі у разі необхідності.

Запропонована модель дозволяє представити та реалізувати процес формування професійної компетентності вчителя інформатики у квазіпрофесійній діяльності, виявити його структуру, описати необхідні явища, процеси і процедури та спрогнозувати результати. Модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики у квазіпрофесійній діяльності доцільно розглядати як інструментарій організації системи підготовки компетентного вчителя інформатики. Розроблена модель є відкритою, постійно розвивається та за необхідності може бути доповнена новими компонентами.

Проаналізовано структуру, завдання, функціональні можливості та етапи розробки інформаційно-освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу на прикладі ІОС Фізико-технічного ліцею м. Херсона. Визначено, що для студентів організація практики засобами дистанційного навчання надає можливості забезпечити зв'язок із керівником практики від ВНЗ, чітке формулювання завдань і термінів практики, зразки оформлення звітів, викладач або студенти можуть ініціювати обговорення проблем або найкращого досвіду шкіл за допомогою форумів або чатів, а також формування власного електронного портфоліо.

У третьому розділі **«Дослідження ефективності дослідно-експериментальної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики»** в якому висвітлено дослідно-експериментальну роботу, що проводилась протягом 2012-2016 навчальних років й охопила такі етапи науково-педагогічного пошуку: пошуковий і констатувальний, формувальний та узагальнювально-систематизувальний.

На пошуковому і констатувальному етапі (2012-2013 роки) було виявлено проблеми фахової компетентності учителів інформатики, адже деяка частина тих, хто викладає інформатику, працює не за основною спеціальністю. Результати дослідження дозволили розробити структуру формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики. Запропоновано систему критеріїв (мотиваційний, когнітивний, комунікативний, операційно-діяльнісний та особистісний) та показників для оцінювання ефективності розробленої моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики, для

уточнення якої провели опитування учителів інформатики з метою виявлення експертної думки відносно блоків професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, які необхідно посилити.

Розроблене опитування вчителів інформатики складалося з чотирьох груп питань, спрямованих на виявлення:

– основних характеристик навчального закладу: тип закладу, орієнтовна кількість учнів, кількість учителів інформатики;

– рівня технічного оснащення навчального закладу: кількість комп'ютерів у навчальних аудиторіях, адміністративній частині, технічне оснащення робочого місця вчителя інформатики (стаціонарний комп'ютер, ноутбук, нетбук, планшет, моноблок, смартфон та інше), технологія, за якою підключено до мережі Інтернет робоче місце вчителя, можливість використовувати технічні засоби навчання на уроках інформатики (навченість комп'ютера/ноутбука з або без підключення до Інтернет, планшету, телевізору, відео проектору, інтерактивної дошки, принтеру, колонок, мікрофону, магнітофону/CD-програвача, відеомагнітофона/DVD-плеєру, відеокамери, роботизованих іграшок);

– професійного досвіду вчителя інформатики: освіта, стаж роботи вчителем інформатики, практика підготовки учнів до олімпіад з інформатики, профільних турнірів, конкурсів, он-лайн олімпіад, малої академії наук та ін.; досвід регулярного проведення гуртків з інформатики, тематичних тижнів, позаурочних заходів, виховних годин та ін.; наявності власного сайту, блогу, профілю у професійній мережі або професійному форумі, профілю у соціальній мережі (Фейсбук, ВК, Однокласники та ін.);

– спектру професійних обов'язків не пов'язаних безпосередньо з навчально-виховним процесом.

У результаті дослідження встановлено типові професійні завдання сучасного вчителя інформатики та виявлено відповідні тематичні блоки і перелік практичних умінь, необхідних для виконання зазначених завдань. Зокрема, необхідно посилити навчання майбутніх учителів інформатики у частині підготовки учнів до олімпіад і конкурсів з інформатики (особливо з програмування) та створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу. Зауважимо, що значна частина тих, хто викладає інформатику у загальноосвітніх навчальних закладах, працює не за основною спеціальністю (57% за освітою вчителі математики або фізики зі спеціалізацією «Інформатика», а 43% становлять представники інших професій, зокрема інженер-програміст, учитель трудового навчання, учитель початкової школи, інженер зв'язку, учитель географії та біології, економіст). Разом з тим, встановлено, що у більшості шкіл саме вчителю інформатики відводиться провідна роль у створенні та розвитку інформаційно-освітнього середовища навчального закладу. Спираючись на результати дослідження теорії підготовки вчителів інформатики та практики їх роботи було розроблено і науково-обґрунтовано модель формування професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності, визначено критерії, показники та рівні її сформованості.

Для проведення формувального етапу (2013-2015 роки) було визначено експериментальну та контрольну групу студентів четвертого курсу Херсонського державного університету та Мелітопольського державного педагогічного університету (134 та 130 осіб) з приблизно однаковим розподілом за рівнями визначених критеріїв, таким чином, результати опитувань та діагностичного зрізу рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів інформатики дозволили зробити наступні висновки: переважна більшість студентів мають низький рівень досліджуваного феномену як за усередненим показником, так і у розрізі окремих критеріїв, що значно впливає на якість проходження педагогічної практики та подальшої професійної діяльності. Проведено експериментальну перевірку ефективності розробленої моделі формування професійної компетенції майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності, зокрема змісту, форм і методів, на матеріалі курсу «Вибрані питання методики інформатики».

Розроблений курс дав змогу розширити обсяг з методики інформатики, зорієнтований на потреби учителів-практиків та підготовки студентів до проходження виробничої (педагогічної) практики. Впроваджено технологічну картку практиканта як засобу швидкої адаптації до умов інформаційно-освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу та планування студентом власного професійного розвитку.

На узагальнювально-систематизувальному етапі (2015-2016 роки) педагогічного експерименту проведено порівняльний аналіз здобутків студентів контрольних (КГ) та експериментальних груп (ЕГ) (у процесі навчання яких використовувались авторські розробки), який дозволив зафіксувати позитивну динаміку в обох групах, однак кількісні показники критеріїв в експериментальній групі зростали швидше із більшою різницею проти змін у контрольній групі як за кожним із критеріїв, так і за усередненим показником (рис. 2).

Аналіз результатів засвідчив, що значно підвищилися кількісні показники критеріїв в експериментальній групі, проте в контрольній групі зміни були незначними.

На високому рівні найбільші зміни спостерігалися в експериментальній групі за операційно-діяльнісним критерієм: різниця становила 15,40 % проти 7,90 % у контрольній групі. На нашу думку, це пояснюється тим, що завдяки розширенню змісту, форм і методів професійної підготовки в межах розробленого курсу студенти під час квазіпрофесійної діяльності могли додатково розвинути набуті практичні вміння.

Найменший приріст на високому рівні зафіксовано за когнітивним критерієм: 8,5 % у експериментальній групі та 3,4 % у контрольній. Це пов'язано з практичною спрямованістю розробленого змісту навчання та використанню компетентнісного підходу як провідного у процесі організації експериментального навчання. За усередненим показником на високому рівні різниця у експериментальних групах становить 11,22 % та у контрольних групах – 5,1 %.

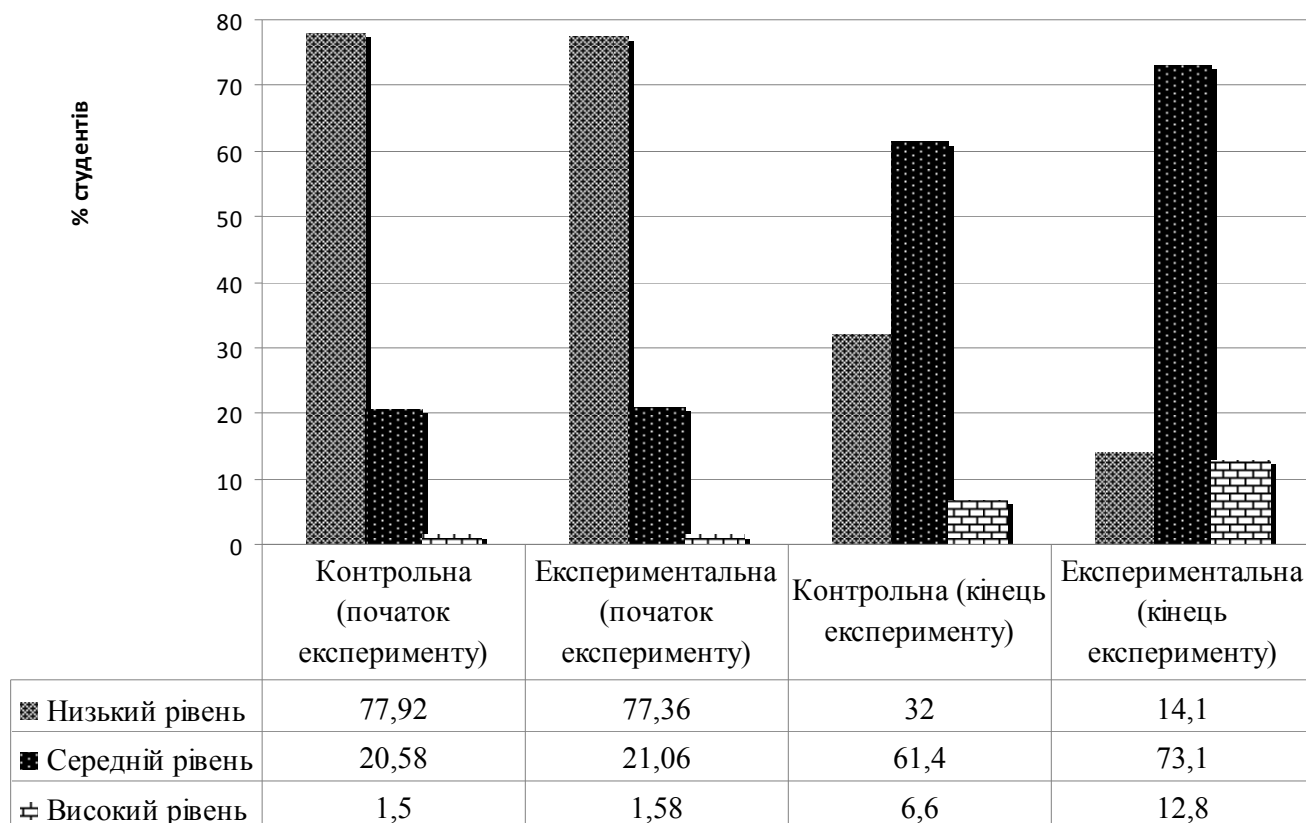

Рис. 2 Результати порівняльного аналізу формувального етапу експерименту (за усередненими показниками)

Також, більш значний приріст за усередненим показником на середньому рівні зафіксовано в експериментальних групах, а саме 52,04 % проти 40,82 % у контрольних групах. Таким чином, аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту підтвердив ефективність розроблених форм, змісту та методів формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

ВИСНОВКИ

Сьогодні проблема підготовки будь-якого учителя до ефективного використання ІКТ, здатного сформувати в учнів навички безпечного життя в інформаційному суспільстві стає соціально-значущою проблемою, розв'язанню якої приділяють широку увагу науковці, політики, крупні міжнародні корпорації та інституції. Важливими стали аспекти формування нової культури використання інформаційно-комунікаційних технологій майбутнього вчителя. Інформаційні технології виступили каталізатором змін, що охопили усі ланки системи освіти та вимагають зміни мети, змісту освіти, організаційних форм, методів та засобів навчання.

Результати теоретичного дослідження і педагогічного експерименту дають змогу зробити наступні висновки:

1. Проаналізовано нормативно-правові документи, психолого-педагогічну, науково-методичну та навчальну літературу з проблеми підготовки майбутніх учителів інформатики, які у педагогічних колективах виступає у ролі експерта у галузі ІКТ, а також стан підготовки означених фахівців у вищих навчальних закладах; на основі аналізу педагогічних теорій і практики обґрунтовано роль і місце квазіпрофесійної діяльності в системі підготовки майбутніх учителів інформатики. Встановлено, що особливого значення для формування професійної компетентності майбутнього учителя інформатики в умовах швидкозмінюваного середовища набуває квазіпрофесійна діяльність, яку в рамках нашого дослідження розуміємо як форму навчання, яка моделює професійну діяльність, за якої студенти виходять за межі опрацювання вузької теми заняття, шляхом включення в моделювання реальних ситуацій вирішують професійні завдання та питання професійної взаємодії.

Досліджено питання оновлення навчальних планів майбутніх учителів інформатики та систему перепідготовки означеної категорії учителів в системі неперервної освіти, що дозволило освітянам вести успішну професійну діяльність в умовах швидких змін усіх складових методичної системи навчання інформатики в школі: визначення цілей, змісту, технологій навчання, зокрема вимог до системи компетенцій необхідних випускнику школи.

Уточнено поняття професійної компетентності майбутнього учителя інформатики, під яким ми розуміємо здатність фахівця, що основана на знаннях, уміннях, навичках, отриманому досвіді і здібностях, які надбано і розвинуто завдяки навчання, ефективно використовувати сформовані професійні компетентності під час трудової діяльності, та уточнено поняття квазіпрофесійна діяльність майбутнього вчителя інформатики, що визначається як форма навчання, що моделює професійну діяльність, у якій студенти виходять за межі опрацювання вузької теми заняття шляхом включення в моделювання реальних ситуацій, вирішуючи завдання та питання професійної взаємодії.

Визначено, що формування професійної компетентності майбутнього учителя інформатики у ВНЗ повинно відбуватися на засадах компетентнісного підходу, який є практикоорієнтованим та дозволяє застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем.

2. Розроблено і науково-обґрунтовано модель формування професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності, яка містить цільовий, змістовний, технологічний та діагностично-результативний блоки.

Цільові блоки моделі формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики складає соціальне замовлення суспільства, яке обумовлено потребою у високопрофесійних учителях інформатики, визначає мету - формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики та завдання процесу формування досліджуваного феномену. У межах нашого дослідження ми обмежилися формуванням професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. Виходячи з мети, поставили перед собою завдання безпосереднього формування професійної компетентності

майбутнього вчителя інформатики у квазіпрофесійній діяльності. Наступною складовою моделі є змістовна, до якої входять компоненти професійної компетентності, зміст професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики, зокрема курсу «Вибрані питання методики інформатики» та педагогічної практики. До компонентів формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики ми віднесли мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, комунікативний та особистісний. Окремий блок, який впливає на інші складають принципи, на які спирається процес формування професійної компетентності (компетентнісний та особистісно-орієнтований), підходи та педагогічні умови.

3. Визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, комунікативний, операційно-діяльнісний та особистісний) та рівні (високий, середній та достатній) їх сформованості. Запропоновано систему показників для оцінювання ефективності розробленої методичної системи за кожним з критеріїв відповідно до визначених рівнів.

У період практики здійснюється велика виховна робота, спрямована на формування професійних навичок, активної життєвої позиції, сукупності громадянських і моральних якостей майбутнього педагога. Студент і студентський колектив виступають одночасно і як об'єкт, і як суб'єкт виховання. Виховання студентів органічно пов'язане з їх підготовкою до роботи з дітьми. На сьогоднішній день існує потреба суспільства в обізнаних фахівцях у галузі освіти, що можливо забезпечити лише за умови компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів, оновлення змісту та методів підготовки майбутніх учителів інформатики. Запропонована модель дозволяє представити процес формування професійної компетентності вчителя інформатики у квазіпрофесійній діяльності, виявити його структуру, описати процеси та технології, спрогнозувати результати.

4. Обґрунтовано та розроблено зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності, та розкрито сутність і зміст організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності (створення інформаційно-освітнього середовища навчального закладу як провідної умови ефективної квазіпрофесійної діяльності; врахування особистісних запитів студентів, орієнтованих на можливості побудови власної траєкторії квазіпрофесійної діяльності; ефективне поєднання традиційних та інноваційних методів навчання; сформованість умотивованого бажання здобуття якісної професійної підготовки; системної педагогічної діагностики процесу формування професійної компетентності).

5. Експериментально перевірено ефективність моделі професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. Так за усередненими показниками на високому рівня різниця по експериментальних групах становить 11,22 %, а по контрольних 6,6 %. На середньому рівні спостерігалось зростання по ЕГ на 52,04 %, по КГ на 40,82 %. Кількість студентів на низькому рівні у ЕГ знизилася на 63,26 %, а у ЕК на 45,92 %. Таким чином, результати дослідження засвідчили підвищення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Науковий пошук доцільно продовжувати у напрямі оновлення та розширення змісту професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, зокрема STEM-освіти (Science Technology Engineering Mathematics) і робототехніки.

Основний зміст дисертації відображено у таких публікаціях:

Статті в провідних фахових виданнях України:

1. Шовкун В.В. Підготовка майбутнього вчителя інформатики до роботи в умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища школи. / В.В. Шовкун // Інформаційні технології в освіті: [зб. наук. праць / ред. кол.: Співаковський О.В. (гол. ред.) та ін.]. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2015. – Вип. 23. – С. 136-146.

2. Shovkun V. The Role of Quasi-Professional Activities in Preparation of Future Teachers of ComputerScience. / Vitaliy Shovkun. // Informacion technologies in education [зб. наук. праць / ред. кол.: Співаковський О.В. (гол. ред.) та ін.]. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2016. – Вип. 27 – С. 243–253.

3. Шовкун В.В. Обґрунтування моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. / В.В. Шовкун // Педагогічні науки:[зб. наук. праць / ред. кол.: Федяєва В.Л. (гол. ред.) та ін.] – Херсон: Вид-во ХДУ, 2016. – Вип. 70. – С. 243-253.

4. Шовкун В.В. Роль вчителя інформатики у побудові інформаційно-освітнього середовища школи / В.В. Шовкун // Наукове сходження ScienceRise: Pedagogical Education [наук. журнал / ред. кол.: Олійник В. В. (гол. ред.) та ін] – Харків: Вид-во НВП ПП «Технологічний центр», 2016. - Вип. № 7(3) – С. 54-60

5. Шовкун В.В. Розробка технологічної картки як засобу підвищення якості квазіпрофесійної діяльності майбутніх учителів інформатики. / В.В. Шовкун // Наукове сходження ScienceRise: Pedagogical Education [наук. журнал / ред. кол.: Олійник В. В. (гол. ред.) та ін] – Харків: Вид-во НВП ПП «Технологічний центр», 2016. - Вип. № № 8(4). 2016 – С. 53-57.

6. Шовкун В.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. / В.В. Шовкун // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського [зб. наук. праць / ред. кол.: Богуш А. М. (гол. ред.) та ін.]. – Одеса: Вид-во Півд. нац. педаг. університет ім. К.Д.Ушинського, 2016. – Вип. 6. – С. 76-81.

Статті у зарубіжних фахових виданнях

7. Шовкун В.В. Професіограма сучасного вчителя інформатики / В.В. Шовкун // SWorld International periodic scientific journal: [наук. праці / ред. кол. Гончарук С. М. (гол. ред.) та ін.]. – Иваново: Вид-во ООО «Научный мир», 2016. – Вип. 2(43). - С. 49-52.

Матеріали і тези науково-практичних конференцій

8. Шовкун В.В. Підготовка учителя інформатики як соціальна проблема. / В.В. Шовкун // Матеріали ХІХ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та

Азії» (30 – 31 жовтня 2015 року). // Зб. наук. праць – Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 75-76.

9. Шовкун В.В. Вплив сучасних тенденцій освіти на систему підготовки майбутнього вчителя інформатики. / В.В. Шовкун // Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті: Матеріали I-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (19 – 20 листопада 2015 року). / [редактори-упорядники: І. Зиморя, В. Ільницький]. – Ченстохова – Ужгород – Дрогобич: Просвіт, 2015. – С. 166-167.

10. Шовкун В.В. ІКТ як каталізатор змін в системі професійної підготовки учителів інформатики. / В.В. Шовкун // «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» XXIII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку», (20-21 травня 2016) [зб. наук. праць / ред. кол.: Коцур В. П. (гол. ред.) та ін.], Переяслав-Хмельницький, 2016 р. – Вип. 23, С. 115- 117. Режим доступу: <http://files.rmuphdpu.webnode.com.ua/200000448-5e9725f94a/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2023.pdf>

11. Шовкун В.В. Використання дистанційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики / В.В. Шовкун // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9 вересня 2016 року) Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – Київ. – № 2 (2016). Режим доступу:

<http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/issue/view/2>

12. Шовкун В.В. Структура професійної компетентності сучасного учителя інформатики / В.В. Шовкун // Тези доповідей III-ї Міжнар. наук.- практ. конф. «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (ІТОНТ-2016) (12-14 травня 2016) [тези доповідей / ред. кол.: Заболотній С. В. (гол. ред.) та ін.] – Черкаси: Вид-во ЧДТУ, 2016. С. 241- 242.

Навчально-методичні матеріали

13. Шовкун В.В. «Основи алгоритмізації та програмування на мові С++» (методичний посібник). – Херсон: Айлант, 2015. – 28 с.

14. Шовкун В.В. «Основи мови HTML розмітки гіпертексту» (методичний посібник). – Херсон: Айлант, 2015. – 28 с.

АНОТАЦІЯ

Шовкун В.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Херсонський державний університет, Херсон, 2016.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню змісту, форм і методів формуванню професійної компетенції майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності. Сьогодні вчитель інформатики є першопрохідцем, який самостійно освоює та презентує нові можливості своїм колегам. Відповідно до вимог суспільства, до рівня підготовки сучасного вчителя має змінитися і система підготовки у вищому навчальному закладі. Крім того, проведений аналіз засвідчив, що спектр обов'язків, які сьогодні виконує вчитель інформатики значно перевищує

функціональні обов'язки та непов'язаний безпосередньо з навчально-виховним процесом.

Розкрито поняття «квазіпрофесійна діяльність майбутнього вчителя інформатики» – це форма навчання, що моделює професійну діяльність, у якій студенти виходять за межі опрацювання вузької теми заняття шляхом включення в моделювання реальних ситуацій, вирішують завдання та питання професійної взаємодії. Розроблено та обґрунтовано зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності, розкрито поняття «квазіпрофесійна діяльність майбутнього вчителя інформатики» - це форма навчання, що моделює професійну діяльність, у якій студенти виходять за межі опрацювання вузької теми заняття шляхом включення в моделювання реальних ситуацій, вирішують завдання та питання професійної взаємодії. Експериментально перевірено ефективність розроблених форм, змісту та методів формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у квазіпрофесійній діяльності.

Ключові слова: квазіпрофесійна діяльність, педагогічна практика, підготовка учителя інформатики, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційне середовище школи.

АННОТАЦІЯ

Шовкун В.В. Формирование профессиональной компетентности будущих учителей информатики у квазипрофессиональной деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 - теория и методика профессионального образования. - Херсонский государственный университет, Херсон, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию содержания, форм и методов формирования профессиональной компетенции будущих учителей информатики в квазипрофессиональной деятельности. Актуальность исследования определяется через потребности в интеграции информационно-коммуникационных технологий, внедрении личностно-ориентированного и компетентностного подходов к обучению, инновационных образовательных практик, требует формирования соответствующих компетенций у будущих учителей информатики, процессом информатизации образования как объективной частью развития информационного общества и необходимостью обеспечения равного и повсеместного доступа учащихся и студентов к различным учебно-информационным ресурсам.

В современном информационном обществе предъявляются новые требования к учителям информатики, такие как: постоянное повышение эффективности использования новейших ИКТ в учебном процессе, своевременное обновление содержания образования, создание, поддержка и совершенствование информационно-образовательной среды (ИОС) учебного заведения или его отдельных элементов. Современному учителю информатики необходимо самостоятельно осваивать и определять ситуации, в которых целесообразно использовать цифровые технологии для решения определенного спектра

педагогических задач. Необходимо, чтобы в процессе обучения будущего учителя происходило его становление как личности, профессионала, готового к изменениям, роли педагога и методов обучения. Среди современных тенденций, которые существенно влияют на образование, необходимо подчеркнуть активное развитие мобильных технологий, создание открытого электронного контента, появление виртуальных образовательных игровых технологий, использование социальных сетей для обучения и др. Формирование профессиональных компетенций будущих учителей информатики невозможно без моделирования реальных ситуаций его будущей профессиональной деятельности.

Разработаны и обоснованы содержание, формы и методы формирования профессиональной компетентности будущих учителей информатики в квазипрофессиональной деятельности, раскрыто понятие «квазипрофессиональной деятельности будущего учителя информатики» - это форма обучения, моделирует профессиональную деятельность, в которой студенты выходят за пределы обработки узкой темы занятия путем включения в моделирование реальных ситуаций, решают задачи и вопросы профессионального взаимодействия. Обоснованно структуру информационно-образовательной среды учебного заведения, сформулированы рекомендации по разработке и внедрению его элементов в процесс обучения информатике и подготовки учащихся к олимпиадам и конкурсам на примере Херсонского физико-технического лицея. Экспериментально проверена эффективность разработанных форм, содержания и методов формирования профессиональной компетентности будущих учителей информатики в квазипрофессиональной деятельности.

Ключевые слова: квазипрофессиональной деятельности, педагогическая практика, подготовка учителя информатики, информационно-коммуникационные технологии, информационно-коммуникационная среда школы.

SUMMARY

Shovkun V.V. Formation of professional competence of future computer science teacher in quasi-professional activities. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences on speciality – 13.00.04 – theory and method of professional education. – Kherson State University, Kherson, 2016.

The thesis is devoted to the substantiation of content, forms and methods of formation of professional competence of future teachers of computer science in quasi-professional activities. The concept of "activity quasi-professional future teacher of computer science" – a form of training that simulates the professional activity in which students study beyond the narrow topic classes by including simulations of real situations, solve problems and issues of professional cooperation. Today science teacher is a pioneer who independently develops and presents new opportunities for their colleagues. According to the requirements of society to the level of modern teacher must change and training system in higher education. In addition, the analysis showed that the range of responsibilities that takes science teacher today far exceeds the functional responsibilities and unrelated directly to the educational process.

Developed and reasonably content, forms and methods of forming professional competence of future teachers of computer science in quasi-professional activities, disclosed the concept of "quasi-professional activity of the future teacher of computer science" - a form of training that simulates the professional activity in which students go beyond the study of narrow topics classes by including modeling real situations, solve problems and issues of professional cooperation. Experimentally verified the effectiveness of the developed forms, contents and methods of formation of professional competence of future teachers of computer science in quasi-professional activities.

Keywords: quasi-professional activities, pedagogical practice, the training of teachers of computer skills, information and communication technology, information and communication environment of school.

Підписано до друку 24.11.2016. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Друк різнографія. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 96.

Віддруковано з готових оригінал-макетів в ТОВ “Айлант”
Свідоцтво про реєстрацію ХС №1 від 20.08.2000 р.
73000, м. Херсон, пров. Пугачова, 5/20
тел.: 49-33-48.